

การแปลด้วยวิธีการกรมการ: แนวปฏิบัติสำหรับการแปลเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
The TRAPD Model: Using the Committee Approach in Translation of Research
Measurement for More Consistency and Credibility

ปริยศ กิตติธีระศักดิ์^{1*}, ธนัตตา สุขสกุลวัฒน์¹, ศุภชัย รักแก้ว² และ ทิพย์สุดา สำเนียงเสนาะ¹
Priyoth Kittiteerasack¹, Thanutta Suksakulwat¹, Supachai Rakkaew¹ and Tipsuda Sumneangsantor¹

คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์^{1*}, โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ²

Faculty of Nursing, Thammasat University^{1*}, Thammasat University Hospital²

(Receive: May 1, 2022; Revised: September 29, 2022; Accepted: October 27, 2022)

บทคัดย่อ

เครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพจะช่วยให้ผู้วิจัยสามารถวัดสิ่งที่ต้องการจะวัดได้อย่างเที่ยงตรงและแม่นยำ ทำให้ผลลัพธ์ของงานวิจัยที่ได้มีความน่าเชื่อถือ ในปัจจุบันมีการนำเครื่องมือวิจัยที่ถูกพัฒนาในต่างประเทศมาใช้มากขึ้น การแปลเครื่องมือจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่เข้ามาช่วยถ่ายทอดสารจากภาษาต้นฉบับเป็นภาษาเป้าหมาย บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการแปลด้วยวิธีการกรมการ เนื่องจากเป็นวิธีที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดสำหรับการแปลเครื่องมือวิจัยที่ให้ผลลัพธ์ที่ได้มาตรฐาน เทียบเท่ากับต้นฉบับ สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมาย และมีความโดดเด่นจากวิธีการแปลแบบอื่น ๆ เนื่องจากมีการประยุกต์แนวคิดของกระบวนการกลุ่มมาใช้ในการทำงานของคณะกรรมการซึ่งประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์และความชำนาญอันหลากหลาย มาทำหน้าที่เป็นผู้แปล ผู้ตรวจทาน และผู้ตัดสินผลลัพธ์การแปลร่วมกันตามขั้นตอนที่เรียกว่าโมเดล TRAPD (Translation, Review, Adjudication, Pretesting, and Documentation) ที่ประกอบไปด้วยการแปล, การทบทวน, การตัดสินใจ, การทดสอบ, และการบันทึกผลการแปลที่ผ่านฉันทามติของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ด้วยจุดเด่นดังกล่าวจึงทำให้การแปลด้วยวิธีการกรมการเป็นวิธีที่มีมาตรฐานในระดับสากลและควรนำมาใช้ในการแปลเครื่องมือโครงการวิจัยในประเทศไทย

คำสำคัญ: เครื่องมือวิจัย, การแปล, วิธีการกรมการ, โมเดล TRAPD

*ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding email: priyoth_k@hotmail.com เบอร์โทรศัพท์ 094-5131119)

Abstract

Quality research measurements are considered as a crucial part of research, increasing its credibility by enabling researchers to measure the reliability and validity of what they want to measure. Most measurements were developed or borrowed from other countries. The translation is therefore a key to conveying the message from the source to the target language. The aim of this article is to propose the committee approach as one of the best practices, which is recognized for its standard in maintaining consistency in accordance with the culture of the target contexts. It is distinguished due to the application of the group process-based concept. Committee members consist of experts with a wide range of experiences and knowledge in related fields (e.g., translators, reviewers, and adjudicators). Steps of the committee approach include translation, review, adjudication, pretesting, and documentation (called TRAPD Model). With such strengths, the committee approach is an international standard that should be applied as a technique for research measurements in Thailand.

Keywords: Committee Approach, Research Instrument, Translation, TRAPD Model

บทนำ

การแปลเครื่องมือวิจัย คือการศึกษาเชิงเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม (Cross Cultural Research) หรือระหว่างชาติต่าง ๆ (Cross-National Comparative Research; Sawasdipanich & Tiansawad, 2012) ซึ่งเป็นกระบวนการถ่ายทอดเนื้อหาและความหมายจากภาษาต้นฉบับเป็นภาษาเป้าหมาย เพื่อให้ได้เครื่องมือวิจัยฉบับแปลที่มีความเหมือนหรือเทียบเท่าระหว่างกัน (Equivalence) ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการแปลเครื่องมือวิจัยที่สามารถใช้เป็นเกณฑ์กำหนดคุณภาพของงานวิจัย และเป็นข้อบ่งชี้ประกอบการตัดสินใจทั้งในการอนุมัติทุนวิจัย การขอพิจารณาจริยธรรมการวิจัย รวมถึงการตีพิมพ์ในวารสารชั้นนำต่าง ๆ (World Health Organization, 2009) เนื่องจากการใช้เครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพสามารถประเมินสิ่งที่ต้องการวัดได้อย่างเที่ยงตรงและถูกต้อง แต่หากเครื่องมือวิจัยที่นำมาใช้นั้นไม่เหมาะสมและไม่สามารถวัดสิ่งที่ต้องการได้อย่างครอบคลุม ย่อมทำให้ได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนและนำไปสู่ผลลัพธ์ทางการวิจัยที่ผิดพลาดได้ ผู้วิจัยจึงต้องมีความพิถีพิถันในการพิจารณาอย่างรอบคอบว่าเครื่องมือวิจัยที่นำมาใช้นั้นมีคุณสมบัติตรงตามคุณลักษณะเครื่องมือวิจัยที่ดีตรงตามมาตรฐานที่ควรเป็น

ทิศทางการวิจัยทางการพยาบาลในปัจจุบันกำลังมุ่งไปที่โครงการวิจัยที่เน้นความร่วมมือระหว่างประเทศ และสหสาขาวิชาชีพเพื่อศึกษาปรากฏการณ์ที่สนใจในบริบทต่างวัฒนธรรม (Ember, 2009) นักวิจัยจึงได้พยายามสร้างเครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพตามมาตรฐานเพื่อนำมาใช้ในโครงการวิจัย แต่การพัฒนาเครื่องมือวิจัยนั้นต้องอาศัยความรู้ประสบการณ์เฉพาะด้านมีขั้นตอนที่ซับซ้อน และใช้ระยะเวลานาน จึงสร้างข้อจำกัดทั้งในด้านระยะเวลางบประมาณ และอาจไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลักของโครงการวิจัยนั้น ๆ การนำเครื่องมือวิจัยที่สร้างขึ้นอย่างมีมาตรฐานมาใช้ในโครงการวิจัยของตนจึงเป็นทางเลือกที่นิยมใช้ อย่างไรก็ตามเครื่องมือวิจัยดังกล่าวมักถูกพัฒนาขึ้นในต่างประเทศและเผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยจึงต้องอาศัยวิธีการแปลที่มีมาตรฐานเพื่อใช้ถ่ายทอดเนื้อความของ

สิ่งที่แปลได้อย่างสละสลวย เท่าเทียมกับต้นฉบับ สอดคล้องกับวัฒนธรรม/บริบทเป้าหมาย มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ (Hosanguan, 2008)

สอดคล้องกับแนวคิดการแปลข้ามวัฒนธรรมที่กล่าวว่า การแปลคือกุญแจสำคัญในการถ่ายทอดความหมายของสารจากภาษาต้นฉบับเป็นภาษาเป้าหมาย จึงจำเป็นต้องใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษามาเป็นตัวกลางในการส่งต่อสารนั้น ๆ โดยต้องคำนึงถึงการใช้ภาษาอย่างเป็นธรรมชาติและตรงกับบริบทวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมายได้อย่างแท้จริง (Borrisut, 1999; Kuzenko, 2017; Schäffner, 1996) การแปลที่ดีจึงไม่ใช่แค่การเน้นที่คำศัพท์และแปลความหมายที่ “ตรงตัว” ที่อาจจะทำให้ได้ “ข้อความ” เท่ากับภาษาต้นฉบับแต่ไม่เท่าเทียมกันเนื่องจากไม่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้อย่างครอบคลุม อาจทำให้เกิดความซับซ้อนเข้าใจยาก มีความหมายเปลี่ยนไป หรือมีการใช้คำไม่เหมาะสมกับบริบทเป้าหมาย (Harkness, 1998) ดังนั้นการแปลที่มีคุณภาพจึงมีความละเอียดอ่อน ลึกซึ้ง เพื่อให้ได้ภาษาและนัยความหมายที่มีความสอดคล้องเท่าเทียมกัน แต่ยังคงรักษาคุณภาพของเครื่องมือวิจัยต้นฉบับเอาไว้ได้มากที่สุด (Sawasdipani & Tiansawad, 2012)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมาพบว่าการแปลเครื่องมือวิจัยนั้นมีหลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีได้นำเสนอแนวคิดและขั้นตอนที่แตกต่างกันออกไป บทความฉบับนี้ผู้เขียนขอสรุปวิธีการแปลเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ 1) การแปลแบบทางเดียว (One-Way Translation), 2) การแปลแบบสองทาง (Double Translation), 3) และการแปลด้วยวิธีการ (Committee Approach Translation) ซึ่งการแปลแบบทางเดียวนั้นเป็นวิธีที่นิยมในอดีต โดยมีหลักการคือแปลข้อความจากภาษาต้นฉบับไปเป็นภาษาเป้าหมายโดยผู้แปลที่มีความสามารถสองภาษา (Capitulo, Cornelio, & Lenz, 2001) ผู้แปลจะพยายามถ่ายทอดและเน้นการแปลตามเจตนาเดิมของต้นฉบับและคำนึงถึงความเหมือน/ต่างด้านคำศัพท์ ความคิด สำนวนโวหารของภาษาเป้าหมายก่อนนำไปใช้งานจริง ผลลัพธ์ของการแปลจึงขึ้นอยู่กับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของผู้แปล บางครั้งจึงถูกเรียกว่าการแปลโดยผู้เชี่ยวชาญ (Dhamani & Richter, 2011) หรือการแปลไปข้างหน้า (Brislin, 1970) แต่เนื่องจากเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัยด้านสุขภาพมักมีการใช้คำศัพท์เฉพาะทาง บางครั้งจึงต้องมีการส่งต่อผลของการแปลให้กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความผิดพลาดและเพื่อให้เกิดความมั่นใจอีกครั้ง อย่างไรก็ตามวิธีการแปลแบบนี้ อาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้เนื่องจากขาดการตรวจสอบความเท่าเทียมระหว่างกัน

การแปลแบบสองทาง (Double Translation) หรือการแปลย้อนกลับ (Back Translation) เป็นการแปลข้อความที่ถูกแปลเป็นภาษาเป้าหมายกลับเป็นภาษาต้นฉบับอีกครั้งหนึ่ง ได้รับการยอมรับว่าเป็นหนึ่งในวิธีการแปลที่น่าเชื่อถือและทำให้ได้ผลลัพธ์ที่เท่าเทียมกัน (Dhamani & Richter, 2011) จึงถูกนำมาใช้ในการวิจัยข้ามวัฒนธรรมในช่วงหลายปีที่ผ่านมา (Brislin, 1970; Dept, Ferrari, & Halleux, 2017; Harkness, Villar, & Edwards, 2010) วิธีการนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการแปลแบบทางเดียวเพื่อพยายามจับความหมายของสิ่งที่ถูกแปลมาแล้วกลับเป็นภาษาต้นฉบับอีกครั้ง (Eremenco, Cella, & Arnold, 2005; Ngai, Chan, & Holroyd, 2007) จึงทำให้ทราบถึงคุณภาพของเครื่องมือที่แปลได้ดีขึ้น (Brislin, 1970) วิธีการนี้ได้ถูกนำไปประยุกต์เป็นโมเดลการแปลแบบอื่น ๆ เช่น การแปลขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2009), การแปลตามข้อแนะนำทางการแพทย์ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่น่าเชื่อถือ (Medical Outcome Trust, 1997) หรือกระบวนการตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้านภาษาโดยสถาบันมาปี (Varni, 2002) เป็นต้น

สำหรับการแปลด้วยวิธีการ (Committee Approach) เป็นวิธีที่เน้นการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการเพื่อให้ได้ผลลัพธ์ของการแปลที่เกิดจากฉันทามติ จึงมีความแตกต่างจากวิธีอื่น ๆ ที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญหลายคนทำการแปลตามขั้นตอนทั้งไปข้างหน้าและย้อนกลับ (Furukawa, Driessnack, & Colclough, 2014) วิธีการนี้จะเริ่มด้วยการแปลอย่างอิสระเพื่อลดอคติและการปนเปื้อนทางความคิดจากภาษาต้นฉบับเป็น

ภาษาเป้าหมาย แล้วจึงนำเครื่องมือที่ผ่านการแปลมาพิจารณา วิพากษ์ เสนอแนะ ปรับปรุง โกลเกลี่ย และตัดสินใจร่วมกันระหว่างคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ ทักษะ สื่อสารได้สองภาษา และเข้าใจวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมายเป็นอย่างดี (Nasser & Diefenbach, 1996) การหาข้อสรุปร่วมกันแบบฉันทามติผ่านกระบวนการกลุ่มจากมุมมองที่หลากหลายจะทำให้ได้ผลการแปลที่มีความน่าเชื่อถือ สอดคล้องเท่าเทียมกันทั้งทางในด้านภาษา และสามารถถกคติดอกคิดทางด้านวัฒนธรรมได้อีกด้วย (Douglas & Craig, 2007; Furukawa, Driessnack, & Colclough, 2014; Harkness, 2003; Nasser & Diefenbach, 1996)

เห็นได้ว่าการแปลทั้ง 3 วิธีมุ่งเน้นไปที่การถ่ายทอดข้อความจากภาษาต้นฉบับเป็นภาษาเป้าหมายแต่มีขั้นตอนที่แตกต่างกัน ซึ่งมีส่วนทำให้ผลลัพธ์ของการแปลที่ได้มีความแตกต่างกัน จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การแปลแบบทางเดียวเป็นวิธีที่ทำได้ง่าย ประหยัด และใช้ผู้แปลจำนวนน้อย (Hosanguan, 2008; World Health Organization, 2009) แต่ผลลัพธ์ที่ได้มีความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นต่ำ (Acquadro, Conway, Hareendran, Aaronson, Issues, & Group, 2008) แตกต่างจากการแปลแบบสองทางที่เพิ่มขั้นตอนการแปลย้อนกลับและการตรวจสอบคุณภาพจึงทำให้ผลที่ได้มีคุณภาพน่าเชื่อถือมากกว่า (Borrisut, 1999; Youngcharoen & Vincent, 2016) แต่ใช้เวลาค่อนข้างนาน (Varni, 2002) และอาจเกิดความคลาดเคลื่อนและอคติทางด้านวัฒนธรรมและโครงสร้างความหมายถ้าผู้แปลแต่ละคนขาดความเชี่ยวชาญในด้านที่เกี่ยวข้อง (Acquadro, Conway, Hareendran, Aaronson, Issues, & Group, 2008; Furukawa, Driessnack, & Colclough, 2014; World Health Organization, 2009) ส่วนการแปลด้วยวิธีการกรรมการนั้นอาจพบความสับสนในบทบาทหน้าที่ (Varni, 2002) หรือมีข้อจำกัดจากความลำบากใจที่ต้องวิพากษ์วิจารณ์และสรุปมติร่วมกัน (Acquadro, Conway, Hareendran, Aaronson, Issues, & Group, 2008; Varni, 2002) แต่มีข้อดีที่การระดมสมองนั้นได้เปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงออกทางความคิดร่วมกัน (Douglas & Craig, 2007) ผ่านมุมมองของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถที่หลากหลาย (Harkness, 2003; Harkness, 2005) ซึ่งจะช่วยลดอคติและความคลาดเคลื่อนในการแปล (Acquadro, Conway, Hareendran, Aaronson, Issues, & Group, 2008; Furukawa, Driessnack, & Colclough, 2014; World Health Organization, 2009) สามารถถกเถียงความหมายเชิงแนวคิดและความเหมาะสมของภาษา/วัฒนธรรมได้ในกระบวนการเดียวกัน (Eremenco, Cella, & Arnold, 2005) ประหยัดเวลาเนื่องจากการลดขั้นตอนการแปลแบบย้อนกลับ (Martinez, Marín, & Schoua-Glusberg, 2006); (Dhamani & Richter, 2011) แต่ให้ผลลัพธ์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือมากกว่าวิธีการแปลที่ไม่ได้ใช้กระบวนการทำงานเป็นทีม (Dhamani & Richter, 2011; Ngai, Chan, & Holroyd, 2007)

แม้ว่าอาจจะมีการใช้จ่ายเพิ่มเติมตามจำนวนกรรมการที่เพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับ การแปลแบบทางเดียว แต่กลับให้ผลการแปลที่มีคุณภาพสูงกว่า และด้วยขั้นตอนที่สั้นกระชับผ่านการประชุมระดมสมองเพื่อสรุปผลการแปลในครั้งเดียวจึงอาจทำให้วิธีการสามารถลดค่าใช้จ่ายได้มากกว่าการแปลแบบสองทางที่ต้องอาศัยการแปลย้อนกลับไปมาระหว่างสองภาษาจนเกิดความเทียบเท่ากัน (Lee, Chinna, Lim Abdullah, & Zainal Abidin, 2019) จึงทำให้การแปลด้วยวิธีการกรรมการได้รับการยอมรับว่าเป็นวิธีการแปลที่ทำให้ได้ผลลัพธ์ของการแปลที่ดีที่สุดวิธีหนึ่ง (Dhamani & Richter, 2011; Ngai, Chan, & Holroyd, 2007) และทำให้นักวิจัยหันมาเลือกใช้วิธีนี้แทนการแปลแบบอื่น ๆ (Furukawa & Driessnack, 2016; Martinez, Marín, & Schoua-Glusberg, 2006)

หากพิจารณาอย่างรอบด้านจะเห็นได้ว่าการแปลด้วยวิธีการกรรมการให้ผลลัพธ์ที่โดดเด่นทั้งในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และใช้เวลาที่สั้นกระชับ จึงเป็นตัวเลือกที่น่าสนใจในการนำไปใช้งานจริง บทความวิชาการฉบับนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการนำเสนอกระบวนการแปลด้วยวิธีการกรรมการซึ่งเป็นวิธีการที่ทันสมัย ได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากลว่าเป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการแปลเครื่องมือในการวิจัยข้ามวัฒนธรรม ซึ่งผู้เขียนหวังว่าองค์ความรู้

ในบทความวิชาการฉบับนี้จะช่วยให้นักวิจัยทางการพยาบาลและสุขภาพในประเทศไทยมีความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโครงการวิจัยได้ต่อไป

การแปลด้วยวิธีการกรรมการ (Committee Approach Translation)

วิธีการกรรมการ (Committee Approach) หรือเรียกอีกชื่อว่าวิธีการแบบทีม (Team Approach Translation) เป็นหนึ่งในวิธีการแปลที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อเพิ่มความเท่าเทียมของเครื่องมือวิจัย ซึ่งตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่าภาษาที่แตกต่างกันย่อมมีมิติโครงสร้างที่ต่างกัน การถ่ายทอดข้อมูลจากภาษาหนึ่งไปยังภาษาหนึ่งด้วยการแปลตรงตัวตามโครงสร้างจึงไม่สามารถทำได้ ดังนั้นการแปลเครื่องมือวิจัยให้มีความเท่าเทียมกันอย่างแท้จริงจะต้องมีการถ่ายทอดความหมายของสิ่งที่แปลผ่านวัฒนธรรม ความเข้าใจ อารมณ์ความรู้สึก ไปยังบริบทของภาษาเป้าหมายได้ (Harkness, 1998)

หัวใจสำคัญของวิธีการกรรมการคือ การจัดตั้งคณะกรรมการที่ประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม คือ ผู้แปล, ผู้ตรวจทาน, และ ผู้ตัดสิน โดยผู้แปลควรเป็นผู้เชี่ยวชาญสองภาษาอย่างน้อย 2 คนที่เคยฝึกอบรมหรือมีประสบการณ์ด้านการแปล และควรเป็นผู้ที่ใช้ภาษาเป้าหมายเป็นหลัก ผู้ตรวจทานควรมีจำนวน 1 คนที่คุ้นเคยหลักพื้นฐานของการออกแบบเครื่องมือ วิจัย หรือหัวข้อวิจัยนั้น ๆ และสามารถใช้งานสองภาษาเป็นอย่างดี ผู้ตรวจทานจึงควรมีคุณสมบัติที่ครอบคลุมทั้งด้านภาษา การแปล และเครื่องมือวิจัย อย่างไรก็ตามหากความชำนาญของผู้ตรวจทานไม่ครอบคลุมทั้ง 3 มิติ ควรพิจารณาเพิ่มจำนวนผู้ตรวจทานให้ครอบคลุมทุกมิติดังที่กล่าวมา และผู้ตัดสินจำนวน 1 คน ซึ่งมีหน้าที่ลงความเห็นสุดท้ายเกี่ยวกับความสมบูรณ์เหมาะสมของข้อคำถาม จึงควรเป็นผู้เชี่ยวชาญในหัวข้อวิจัยนั้น ๆ เข้าใจในการออกแบบเครื่องมือวิจัย และมีความชำนาญด้านภาษา แต่หากผู้ตัดสินไม่สามารถใช้ภาษาที่สองได้อย่างคล่องแคล่วก็ควรพิจารณาหาผู้ช่วยเหลือด้านภาษา หากผู้ตัดสินเป็นนักวิชาการที่มีความโดดเด่นเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง อาจทำหน้าที่เป็นผู้ตรวจทานร่วมด้วยก็ได้ (European Social Survey, 2018; Harkness, 2005)

การแปลด้วยวิธีการกรรมการควรมีการจัดเตรียมคู่มืออธิบายบทบาทหน้าที่และขั้นตอนที่ชัดเจน (Harkness, 1998) โดยเริ่มจากการแปลเครื่องมือวิจัย แล้วนำมาอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ปรับปรุง และหาข้อสรุปร่วมกัน ก่อนที่จะนำเครื่องมือวิจัยที่ได้ไปทดสอบ สรุบบันทึกผล และนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงต่อไป (Mohler, Dorer, De Jong, & Hu, 2016) กระบวนการทั้งหมดจะสิ้นสุดภายใน 6 – 8 สัปดาห์ (European Social Survey-European Research Infrastructure Consortium, 2021) โดยแบ่งเป็น 5 ขั้นตอนตามโมเดล TRAPD (Translation, Review, Adjudication, Pretesting, and Documentation; TRAPD Model) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

T – Translation หรือการแปล เป็นขั้นที่ผู้แปลทำการแปลเครื่องมือวิจัยด้วยวิธีการแปลแบบควบคู่โดยแปลเครื่องมือวิจัยทั้งหมดแบบอิสระด้วยตนเอง (Parallel Translation) (European Social Survey, 2018) หรืออาจใช้การแปลแบบแบ่งส่วน (Split Translation) โดยให้กรรมการแต่ละคนแปลข้อคำถามที่ถูกแบ่งจำนวนออกเป็นส่วน ๆ ก็ได้ (European Social Survey, 2018; Harkness, 2003) ในโครงการวิจัยขนาดใหญ่ที่ต้องมีการนำเครื่องมือไปใช้ในหลายประเทศและหลายภาษา การแปลควรทำจากต้นฉบับภาษาอังกฤษไปเป็นภาษาเป้าหมายอื่น ๆ ตามต้องการ แต่ไม่ควรแปลเป็นภาษาอื่นต่อจากฉบับที่ได้แปลไว้แล้ว (European Social Survey, 2018)

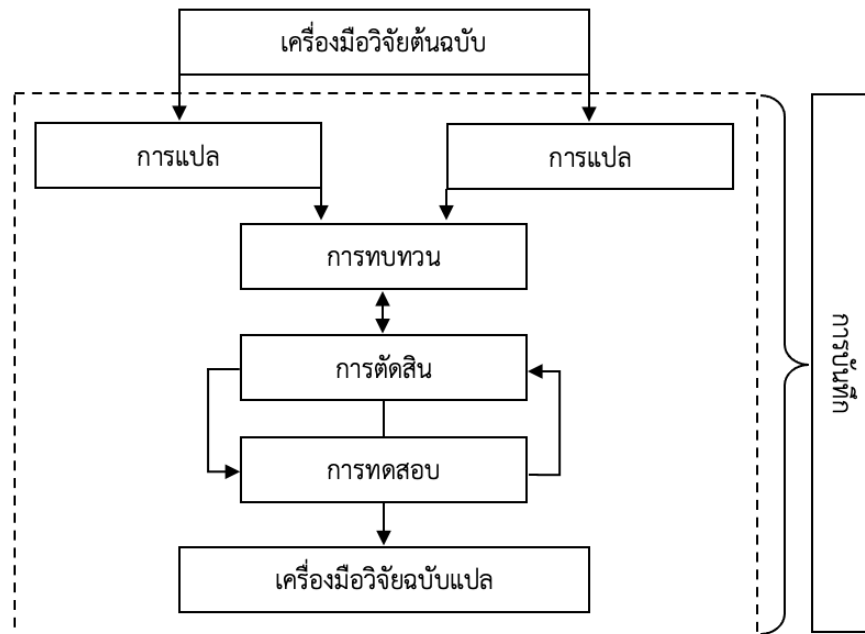
R – Review คือการทบทวน เป็นการนำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการแปลมาพิจารณาร่วมกันซึ่งเป็นขั้นเริ่มต้นของกระบวนการกลุ่ม ในขั้นนี้คณะกรรมการทุกคน (ผู้แปล, ผู้ตรวจทาน, และผู้ตัดสิน) จะเข้ามามีส่วนร่วมในการอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เสนอแนะ ปรับปรุง ทบทวน และหาข้อสรุปการแปลร่วมกัน (European Social Survey, 2018; Harkness, 2003) กรรมการทุกคนควรมีความสามารถในการใช้งานสองภาษา มีความเชี่ยวชาญในด้านเครื่องมือวิจัยและการทดสอบ กระบวนการของการทบทวนควรจัดผ่านการประชุมแบบทางไกลเพื่อให้

คณะกรรมการทุกคนเกิดความผ่อนคลายและสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระมากขึ้น (European Social Survey, 2018)

A – Adjudication คือการตัดสิน เป็นขั้นตอนของการหาข้อสรุปด้านการแปลที่ดีที่สุดจากฉันทามติของคณะกรรมการ ซึ่งมักเกิดควบคู่กับการทบทวนจึงทำให้ได้ผลลัพธ์ของการแปลผ่านการประชุมในครั้งเดียว หากเครื่องมือวิจัยนั้นต้องถูกแปลหลายภาษาเพื่อใช้ในโครงการวิจัยนานาชาติ อาจต้องมีกรรมการที่เชี่ยวชาญหลายภาษา มากขึ้นและมีการขอข้อคิดเห็นเชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญอาวุโสภายนอกก่อนหาข้อสรุป ในกรณีที่เครื่องมือวิจัยหรือโครงการวิจัยมีขนาดใหญ่และซับซ้อนในทั้งในเชิงภาษาและเนื้อหา อาจมีการนำผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา (Content Expert) เข้ามาเป็นที่ปรึกษาเพื่อช่วยตัดสินใจ (Harkness, 2003) และควรมีการจัดกระบวนการทบทวน/ตัดสินสองรอบ โดยรอบแรกเพื่อทบทวนว่าการแปลมีความถูกต้องเท่าเทียมหรือไม่ และรอบสองคือเพื่อตัดสินใจร่วมกันว่าจะยอมรับ “ตัวเลือก” การแปลแบบใด ซึ่งถ้าหากเป็นเช่นนั้นการบันทึกสิ่งที่ถูกเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละขั้นตอนก่อนหน้าที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากสามารถใช้เป็นข้อมูลติดตามความคืบหน้าจนถึงขั้นสรุปผลการแปลได้ เป็นอย่างดี (European Social Survey, 2018)

P – Pretest คือการทดสอบ เป็นการนำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการแปลและผ่านมติของคณะกรรมการมา ทดสอบคุณภาพ ความชัดเจน ความสมบูรณ์ และความถูกต้องเหมาะสม วัตถุประสงค์ของการทดสอบนี้ไม่ใช่การ แก้ไขเครื่องมือวิจัยต้นฉบับ แต่เป็นการปรับปรุงความเหมาะสมของเครื่องมือวิจัยที่ถูกแปลก่อนการนำไปใช้งานจริง (European Social Survey–European Research Infrastructure Consortium, 2021) จึงเป็นวิธีการที่สำคัญใน การตรวจสอบคุณภาพของการแปล ซึ่งสามารถทำได้หลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็นการประชุมกลุ่ม (Focus Group), การ สัมภาษณ์เพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Pretests), การขอความเห็นจากเจ้าหน้าที่ภาคสนาม ผู้ปฏิบัติงาน หรือจากกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายคลึงกับประชากรที่ต้องการศึกษาซึ่งควรมีจำนวนอย่างน้อย 30 คน (European Social Survey–European Research Infrastructure Consortium, 2021; Harkness, 2003)

D – Documentation คือการบันทึก เป็นการติดตามกิจกรรมที่เกิดขึ้นในกระบวนการแปลทั้งหมดที่ช่วยให้ คณะกรรมการและผู้ตัดสินมีแหล่งข้อมูลเพื่อช่วยในการตัดสินใจ โดยเฉพาะหากมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงด้านการ เลือกใช้ภาษาระหว่างภาษาต้นฉบับและภาษาเป้าหมาย นอกจากนี้ยังรวมถึงการบันทึกชุดเครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์ ที่ผ่านกระบวนการแปลและทดสอบเป็นที่เรียบร้อยแล้วด้วยเช่นกัน (Harkness, 2003) โดยสิ่งที่ควรบันทึกได้แก่ กระบวนการของการแปล การตรวจสอบและประเมินผลการแปล การใกล้เคียงประนีประนอมเพื่อหาข้อสรุปตาม ฉันทามติ ผลการทดสอบเครื่องมือวิจัย และการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็ตามที่เกิดขึ้นในระหว่างกระบวนการกลุ่ม (European Social Survey–European Research Infrastructure Consortium, 2021)

ภาพ 1 ขั้นตอนการแปลด้วยวิธีการตามโมเดลTRAPD (ดัดแปลงจาก Mohler, Dorer, De Jong, & Hu, 2016)

เห็นได้อย่างชัดเจนว่าเครื่องมือวิจัยที่ผ่านวิธีการกรรมการจะได้รับการแปล ปรับปรุง และขัดเกลาอย่างเหมาะสมจนทำให้ได้ผลลัพธ์ที่ไม่เพียงแต่มีความเท่าเทียมทางภาษาเท่านั้น แต่ยังมีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับบริบทหรือวัฒนธรรมของภาษาเป้าหมายอีกด้วย การแปลด้วยวิธีนี้จึงได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวปฏิบัติด้านการแปลที่ดีที่สุดที่องค์กรสำรวจทางสังคมของยุโรป หรือ European Social Survey: ESS (ในปัจจุบันประกอบไปด้วยสมาชิกมากกว่า 30 ประเทศทั่วโลกที่มีข้อตกลงในการแบ่งปันข้อมูลวิจัยระหว่างกัน) เลือกใช้เป็นกรอบแนวคิดในการแปลเครื่องมือวิจัยในโครงการ (European Social Survey, 2022; Harkness, 2003; Harkness, Pennell, & Schoua Glusberg, 2004) และถูกนำไปใช้ในงานวิจัยข้ามวัฒนธรรมในหลายประเทศ เช่นการศึกษาผลของการแปลแบบสอบถาม Postpartum Depression Screening Scale (PDSS) เป็นภาษาสเปน (Cronbach's Alpha = 0.94 - 0.99; (National Institutes of Health, 2010), การแปลแบบสอบถาม Primary Communication Inventory (PCI) เป็นภาษาญี่ปุ่น (Cronbach's Alpha = 0.79; (Borrisut, 1999), การแปลแบบวัดสุขภาพจิตต่าง ๆ เช่น Automatic Thought Questionnaire-Positive (ATQ-P); Generalized Self-Efficacy Scale (GSEs); Patient Health Questionnaire-9 (PHQ-9) เพื่อใช้ในประเทศกานา (Cronbach's alpha = .79 - .96; (Maneesriwongul & Dixon, 2004), การแปลแบบวัด The Hospital Survey on Patient Safety Culture (HSOPSC) เป็นภาษาไทย (Cronbach's Alpha > .70; (Harkness, Pennell, & Schoua Glusberg, 2004), และแบบวัด Pain Catastrophizing Scale (PCS) ที่ถูกแปลเป็นภาษาไทย (Cronbach's Alpha > 0.76 - 0.91; (Ngai, Chan, & Holroyd, 2007) เป็นต้น

การประยุกต์การแปลเครื่องมือวิจัยด้วยวิธีการกรมการในการวิจัยทางการพยาบาล

ปัจจุบันมีการนำเครื่องมือวิจัยจากต่างประเทศมาใช้ในโครงการวิจัยทางการพยาบาลในประเทศไทยเพิ่มขึ้น ผู้เขียนจึงขอถ่ายทอดประสบการณ์เชิงปฏิบัติถึงการประยุกต์ใช้โมเดล TRAPD ในโครงการศึกษาปัญหาสุขภาพของผู้มีความหลากหลายทางเพศหรือที่เรียกว่ากลุ่ม LGBT (Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender) ซึ่งดำเนินการร่วมกับนักวิจัยจากนานาประเทศ (ยังไม่ได้ตีพิมพ์) โดยกรมการในการแปลนั้นมีทั้งหมด 5 ท่าน ประกอบไปด้วยผู้แปลจำนวน 2 ท่านซึ่งเป็นนักแปลภาษาที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการใช้ภาษาไทย/อังกฤษโดยเฉพาะ อีก 2 ท่านเป็นอาจารย์พยาบาลที่มีความชำนาญในการทำงานและงานวิจัยแบบสองภาษา มีประสบการณ์ความรู้ด้านการแปลเครื่องมือวิจัย และเคยทำงานร่วมกับกลุ่ม LGBT และอีก 1 ท่านทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ตรวจทานและผู้ตัดสินเนื่องจากมีความชำนาญด้านงานวิจัยในกลุ่ม LGBT และมีผลงานเป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดจบการศึกษาระดับปริญญาเอก มีประสบการณ์การทำงานด้านที่เกี่ยวข้องมากกว่า 10 ปี จึงมีความเข้าใจในวัฒนธรรมของไทยและบริบทของกลุ่ม LGBT เป็นอย่างดี

ในขั้นตอนดำเนินงาน ผู้วิจัยได้ส่งคู่มือประกอบการแปลและเครื่องมือวิจัยไปยังผู้แปลโดยใช้การแปลแบบควบคู่ หลังจากนั้นได้ส่งเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการแปลเป็นภาษาไทยให้กับคณะกรรมการและนัดประชุมผ่านระบบออนไลน์เพื่อทำการทบทวน อภิปราย ปรับปรุงแก้ไข ตรวจทาน และสรุปฉันทามติร่วมกันในข้อคำถามแต่ละข้อจนครบ โดยใช้เวลาประมาณ 2-3 ชั่วโมงในการพิจารณาข้อคำถาม 60 ข้อ หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามดังกล่าวไปทดสอบหาค่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity Index: CVI) จากคณะกรรมการสหสาขาวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ นักจิตวิทยา นักสาธารณสุข และพยาบาล จำนวน 5 คน ซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาเอก และมีความเชี่ยวชาญทั้งในด้านเครื่องมือวิจัย ระเบียบวิธีวิจัย และทำงานร่วมกับกลุ่ม LGBT หลังจากปรับแก้ตามข้อเสนอแนะแล้วผู้วิจัยได้ส่งเครื่องมือวิจัยไปทดสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity) ในบุคลากรสายปฏิบัติงานที่ชำนาญและมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกับกลุ่ม LGBT 4 คน ได้แก่ พยาบาลคลินิกเพศและเพศภาวะ และนักจิตวิทยา ให้คำปรึกษากลุ่ม LGBT ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง LGBT จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบค่าความเชื่อมั่นภายใน (Internal Consistency) และปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อคิดเห็นจากคำถามปลายเปิด ซึ่งทำให้แบบสอบถามมีความสอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมเป้าหมายและเหมาะสมในการนำไปใช้จริง ผลการตรวจสอบค่าคุณภาพเครื่องมือวิจัยในเบื้องต้นพบว่าอยู่ในระดับดี (CVI = 1 และ Cronbach's Alpha > .80) สอดคล้องกับเครื่องมือวิจัยต้นฉบับ และไม่พบอุปสรรคจากความสับสนไม่เข้าใจในแบบสอบถามจากผลการประเมินของคำถามปลายเปิด โดยกระบวนการแปลตามโมเดล TRAPD นี้ใช้ระยะเวลาทั้งหมด 6 สัปดาห์ ซึ่งถือว่าเป็นช่วงเวลาที่มีความกระชับและอยู่ในกรอบระยะเวลาตามแนวคิดของการแปลด้วยวิธีการกรมการและตามแผนงานโครงการวิจัยที่กำหนดไว้

สรุป

การแปลเครื่องมือวิจัยเพื่อใช้ในการวิจัยด้วยวิธีการกรมการตามโมเดล TRAPD (Translation, Review, Adjudication, Pretesting, and Documentation) ที่ประกอบไปด้วยการแปล, การทบทวน, การตัดสินใจ, การทดสอบ, และการบันทึกผลการแปลเครื่องมือวิจัยนั้นเป็นหนึ่งในแนวปฏิบัติด้านการแปลที่มีความโดดเด่นและน่าสนใจ เนื่องจากมีกระบวนการแปลที่ได้มาตรฐานผ่านกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถที่หลากหลาย มีองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการแปลเครื่องมืออื่น ๆ จึงสามารถสะท้อนผลลัพธ์ทั้งในด้านความหมายและวัฒนธรรมตามบริบทเป้าหมายได้เป็นอย่างดี มีการระดมสมองของคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญเพื่อปรับปรุงและสรุปฉันทามติผ่านการประชุมกลุ่มจึงทำให้ผลการแปลเครื่องมือวิจัยมีความน่าเชื่อถือ มีความสั้นกระชับทำให้ได้ผลการแปลเครื่องมือวิจัยที่รวดเร็ว และยังประหยัดทั้งในด้านเวลาและค่าใช้จ่ายที่ไม่ต่างจากวิธีการแปลเครื่องมือแบบอื่นอีกด้วยเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

การแปลเครื่องมือวิจัยด้วยวิธีการการเป็นกระบวนการแปลที่ได้รับมาตรฐานและการยอมรับในระดับนานาชาติ และจากประสบการณ์ที่ได้ประยุกต์ใช้ในโครงการวิจัยที่ผ่านมา พบว่าเป็นวิธีการที่มีจุดเด่นทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นโมเดลการแปลตามขั้นตอน TRAPD จึงเป็นหนึ่งในตัวเลือกที่น่าสนใจที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในการแปลเครื่องมือวิจัยทางการพยาบาลในประเทศไทย

References

- Acquadro, C., Conway, K., Hareendran, A., Aaronson, N., Issues, E. R., & Group, Q. o. L. A. (2008). Literature Review of Methods to Translate Health-Related Quality of Life Questionnaires for Use in Multinational Clinical Trials. *Value in Health*, 11(3), 509-521.
- Borrisut, P. (1999). *Theory and Practice of Translation* (3 ed.). The Royal Institute. (in Thai).
- Brislin, R. W. (1970). Back-Translation for Cross-Cultural Research. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 1(3), 185-216.
- Capitulo, K. L., Cornelio, M. A., & Lenz, E. R. (2001). Translating the Short Version of the Perinatal Grief Scale: Process and Challenges. *Applied Nursing Research*, 14(3), 165-170.
- Dept, S., Ferrari, A., & Halleux, B. (2017). Translation and Cultural Appropriateness of Survey Material in Large-Scale Assessments. *Implementation of Large-Scale Education Assessments*, 168-192.
- Dhamani, K., & Richter, M. (2011). Translation of Research Instruments: Research Processes, Pitfalls and Challenges. *Africa Journal of Nursing and Midwifery*, 13(1), 3-13.
- Douglas, S. P., & Craig, C. S. (2007). Collaborative and Iterative Translation: An Alternative Approach to Back Translation. *Journal of International Marketing*, 15(1), 30-43.
- Ember, C. R. (2009). *Cross-Cultural Research Methods*: Rowman Altamira.
- Eremenco, S. L., Cella, D., & Arnold, B. J. (2005). A comprehensive Method for the Translation and Cross-Cultural Validation of Health Status Questionnaires. *Evaluation & the Health Professions*, 28(2), 212-232.
- European Social Survey. (2018). European Social Survey. London: European Social Survey European Research Infrastructure Consortium: [http://www.europeansocialsurvey.org/\(22.03.2017\)](http://www.europeansocialsurvey.org/(22.03.2017)).
- European Social Survey. (2022). European Social Survey. London: European Social Survey European Research Infrastructure Consortium: [http://www.europeansocialsurvey.org/\(22.03.2017\)](http://www.europeansocialsurvey.org/(22.03.2017)).
- European Social Survey-European Research Infrastructure Consortium. (2021). Round 11 Survey Specification for ESS ERIC Member. Retrieved from <https://www.europeansocialsurvey.org/docs/round11>

- Furukawa, R., & Driessnack, M. (2016). Testing the Committee Approach to Translating Measures Across Cultures: Translating Primary Communication Inventory from English to Japanese. *Nursing & health sciences*, 18(4), 450-456.
- Furukawa, R., Driessnack, M., & Colclough, Y. (2014). A committee Approach Maintaining Cultural Originality in Translation. *Applied Nursing Research*, 27(2), 144-146.
- Harkness, J. (1998). Cross-Cultural Equivalence. *Mannheim, Germany*. ZUMA.
- Harkness, J. (2003). Questionnaire Translation. *Cross-Cultural Survey Methods*, 1, 35-56.
- Harkness, J. (2005). SHARE Translation Procedures and Translation Assessment. *The Survey of Health, Aging and Retirement in Europe: Methodology*. Mannheim, Germany: Mannheim Research Institute for the Economics of Aging, 24-27.
- Harkness, J., Pennell, B. E., & Schoua-Glusberg, A. (2004). Survey Questionnaire Translation and Assessment. *Methods for Testing and Evaluating Survey Questionnaires*, 453-473.
- Harkness, J., Villar, A., & Edwards, B. (2010). Translation, Adaptation, and Design. *Survey Methods in Multinational, Multiregional, and Multicultural Contexts*, 115-140.
- Hosanguan, C. (2008). Cross-Cultural Adaptation of the Professional Role Orientation Inventory for Thai dentists. *Chulalongkorn Dental Journal*, 31. (in Thai).
- Kuzenko, H. M. (2017). Translation as cross-cultural communication. Science and Education a New Dimension. *Philology*, 33(123), 40-43.
- Lee, W. L., Chinna, K., Lim Abdullah, K., & Zainal Abidin, I. (2019). The Forward-Backward and Dual-Panel Translation Methods are Comparable in Producing Semantic Equivalent Versions of a Heart Quality of Life Questionnaire. *International Journal of Nursing Practice*, 25(1), e12715.
- Maneesriwongul, W., & Dixon, J. K. (2004). Instrument Translation Process: a Methods Review. *Journal of Advanced Nursing*, 48(2), 175-186.
- Martinez, G., Marin, B. V., & Schoua-Glusberg, A. (2006). Translating from English to Spanish: The 2002 National Survey of Family Growth. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 28(4), 531-545.
- Medical Outcome Trust. (1997). *Trust Introduces New Translation Criteria*. Retrieved from <http://www.outcomes-trust.org/bulletin/0797blltn.htm>
- Mohler, P., Dorer, B., De Jong, J., & Hu, M. (2016). *Translation. Guidelines for Best Practice in Cross-Cultural Surveys*. Ann Arbor, MI: Survey Research Center. Institute for Social Research. University of Michigan.
- Nasser, R., & Diefenbach, B. (1996). Cross-Translation of the Job Descriptive Index: Validity and Reliability Procedure for the Translation. *Work*, 7(1), 3-11.
- National Institutes of Health. (2010). *Quick Guide for Grant Applications*. In.

- Ngai, F.-W., Chan, S. W.-C., & Holroyd, E. (2007). Translation and Validation of a Chinese Version of the Parenting Sense of Competence Scale in Chinese Mothers. *Nursing Research*, 56(5), 348-354.
- Sawasdiapanich, N., & Tiansawad, S. (2012). Instrument Translation for Cross-Cultural Research: Technique and Issues to be Considered. *Thai Journal of Nursing Council*, 26(1), 19-19. (in Thai).
- Schäffner, C. (1996). Translation as Cross-Cultural Communication. Language, Culture and Communication in Contemporary Europe. *Clevedon: Multilingual Matters*, 152-164.
- Varni, J. (2002). *Linguistic Validation of the PedsQLTM-A quality of Life Questionnaire*. Mapi Research Institute; 2002. In.
- World Health Organization. (2009). *Process of Translation and Adaptation of Instruments*. Retrieved from http://www.who.int/substance_abuse/research_tools/translation/en/.
- Youngcharoen, P., & Vincent, C. (2016). Committee Translation Approach Combined with Cognitive Interviews: A Valuable Translation Method. *Pacific Rim International Journal of Nursing Research*, 20(2), 91-94.